

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фізичного виховання та спорту
Кафедра олімпійського та професійного спорту**

**АНАЛІЗ ЗМАГАЛЬНИХ СУТИЧОК ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ
БОРЦІВ ВІЛЬНОГО СТИЛЮ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ
ІГРАХ В ТОКІО 2020**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувач групи 221 – М
Спеціальності: 017 Фізична культура і спорт
Освітня програма: Фізична культура і спорт

Арушанян Ерік Борисович



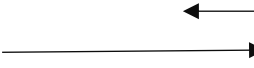
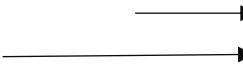
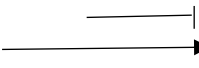

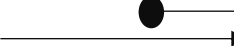


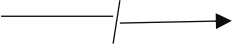


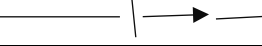







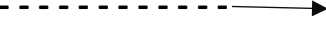

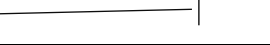

Керівник: к.фіз.вих., доцент
Харченко-Баранецька Л.Л.

Рецензент: тренер-викладач
Херсонського фахового спортивного
коледжу, ЗТУ Кубішин В.І.

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНО-СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВІЛЬНОЇ БОРОТЬБИ, ЯК ОЛІМПІЙСЬКОГО ВИДУ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	7
1.1. Становлення вільної боротьби, як олімпійського виду спорту....	7
1.2. Різновиди техніко-тактичних дій в теорії вільної боротьби	11
1.3. Модельні доктрини тактики ведення змагальних сутичок у боротьбі вільній	14
Висновок до Розділу 1.	18
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	19
2.1. Методи дослідження	19
2.2. Організація дослідження	20
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ БОРЦІВ ВИСОКОГО КЛАСУ В ЗМАГАЛЬНИХ СУТИЧКАХ НА ІГРАХ XXXII ОЛІМПІАДИ 2020 РОКУ	22
3.1. Загальні тенденції підготовки Збірної команди України з боротьби вільної до Ігор XXXII Олімпіади 2020 року в Токію	22
3.2. Особливості системи здобуття ліцензій Збірною командою України з боротьби вільної на Ігри XXXII Олімпіади 2020 року в Токію.....	24
3.3. Аналітична оцінка реалізованих техніко-тактичних дій борцями на ліцензійних турнірах та в олімпійських сутичках 2020.....	27
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	46

Перелік умовних позначень [2, 6]

Умовне позначення	Тлумачення тактико-технічної дії
	Атака
	Хибна атака
	Зустрічна атака
	Атака на випередження
	Атака з випередженням захисту
	Атака в захист
	Атака на підготовку
	Обоюдна атака
	Атака у відповідь
	Захисна атака
	Повторна атака
	Підготовча атака
	Контратака
	Маневр
	Випередження
В 	Виклик
П 	Провокування
	Розрушення
	Використання
	Подолання
	Загроза
	Підготовка
	Захист розрушенням
	Захист уходом

ВСТУП

Актуальність. Вивченням техніко-тактичної складової підготовленості борців високого класу займалися значна кількість фахівців сфери фізична культура і спорт. Так, перші вагомі дослідження щодо удосконалення техніко-тактичних дій спортсменів в боротьбі належать дослідникам Харлампієву А.А. - 1958 рік, Ленц А.М. – 1967 рік, Аліханову І.І. – 1986 рік та інші. Тенденція до вивчення певних складових підготовки висококваліфікованих борців актуалізується кожні чотири роки в рамках Олімпійських макроциклів. Автори Андрейців В.А. (2015) [4], Голоха В.Л., Романенко В.В. (2021) [7], вивчали особливості використання техніко-тактичних дій борцями високого стилю на сучасному Всеукраїнському і світовому рівнях розвитку вільної боротьби, як олімпійського виду спорту. Автор Султанахмедов Гаджихмед (2020) [28] детально охарактеризував методіку удосконалення у борців вільного стилю коронних атакуючих техніко-тактичних дій, розкрив особливості процесу оволодіння і ефективної реалізації техніко-тактичних дій в змагальній діяльності спортсменів-борців.

Актуальним, на сьогодні, для тренерів і фахівців вільної боротьби є максимальна ефективність в реалізації борцями атакуючих дій в змагальних сутичках для досягнення максимального спортивно-змагального результату загалом. У зв'язку з цим, нагально актуальним ми вбачаємо питання щодо вивчення реалізованих техніко-тактичних дій українськими борцями високого класу на міжнародних турнірах. Адже дане дослідження стане складовою подальшого процесу підготовки висококваліфікованих борців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота є складовою науково-дослідної теми кафедри олімпійського та професійного спорту Херсонського державного університету «Оптимізація навчально-тренувального процесу спортсменів різної кваліфікації» (№ 0116U005791).

Мета дослідження – провести аналіз реалізованих техніко-тактичних дій висококваліфікованими борцями в змагальних сутичках на Іграх XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати основні складові техніко-тактичних дій в боротьбі вільній.
2. Вивчити плановий процес підготовки висококваліфікованих борців до Олімпійських ігор в Токіо 2020.
3. Проаналізувати змагальні сутички висококваліфікованих борців на Іграх XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо на основі реалізованих техніко-тактичних дій.

Об'єкт дослідження – змагальні сутички висококваліфікованих борців вільного стилю.

Предмет дослідження – техніко-тактичні дії в змагальних сутичках висококваліфікованих борців вільного стилю.

В роботі використані ряд **методів дослідження**: вивчення, аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури Internet джерел, нормативних документів, спостереження, методи математичної статистики.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше проаналізовані техніко-тактичні дії борців вільного стилю та зроблений статистичний облік їх результативності на Іграх XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо та ліцензійних турнірах.

Теоретична значущість роботи передбачає озброєння майбутнього фахівця сфери Фізична культура і спорт інформаційними даними щодо закономірностей взаємодій між спортсменами в спортивному колективі, основ виявлення соціально-психологічного клімату у веслувальних екіпажах, як складової результативної спортивної діяльності.

Практична значущість роботи Матеріали нашої освітньо-кваліфікаційної роботи рівня «Магістр» будуть корисні тренерам з вільної боротьби ХВУФК, ДЮСШ, СК, а також здобувачам спеціальності 017

Фізична культура і спорт для підготовки доповідей, наукових статей рефератів, курсових проектів тощо.

Апробація досліджень. Перібіг і результати етапів дослідження доповідалися на засіданнях кафедри олімпійського та професійного спорту.

Публікації. За матеріалами теоретичного дослідження нами була підготовлена публікація в електронний альманах ХДУ «Магістерські студії», а також опублікована наукова стаття у збірці матеріалів міжнародної науково-практичної конференції *Le Tendenze e Modally di Sviluppo Della Ricerche Scientific* (13 березня, 2020 року м. Рим, Італія) [3].

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота рівня «Магістр» викладена на 40 сторінках комп'ютерного тексту (до списку використаних джерел), містить 13 таблиць, 5 рисунків. Складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. У роботі використано 42 літературно-інформаційних джерела.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИЧНО-СУЧАСНІ АСПЕКТИ

ВІЛЬНОЇ БОРТЬБИ, ЯК ОЛІМПІЙСЬКОГО ВИДУ

СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Становлення вільної боротьби, як олімпійського виду спорту

Вільна боротьба (англ. freestyle wrestling) – це олімпійський вид боротьби із застосуванням різноманітних прийомів метою яких є покласти суперника на лопатки [5]. Вважається, що вільна боротьба, як вид спортивної діяльності зародилася в Англії (Ланкашир) у 18 столітті. Вона з'явилася значно пізніше за греко-римську боротьбу. Пізніше вільна боротьба почала культивуватися у Сполучених Штатах Америки.

У 1904 році вільна боротьба була визнана олімпійським видом спорту і включена у програму літніх Олімпійських ігор і Сент-Луїсі (США). На цих змаганнях вже змагання проводилися в сімох вагових категоріях: до 47,63 кг.; 52,16 кг.; 56,7 кг.; 61,24 кг.; 65,77 кг.; понад 71,67 кг. У зв'язку з тим, що ніхто окрім американців не був знайомим з боротьбою вільною як видом спорту, на даній Олімпіаді були представлені тільки спортсмени з Америки (42 спортсмена) які і вибороли відповідно всі нагороди. Як зазначається праці В.Н. Платонова і С.І. Гуськова [23] у 1908 році на Іграх IV Олімпіади в Лондоні (1908 р.) змагання вже проводилися в п'ятьох вагових категоріях, а кількість спортсменів-борців, яку могли представити країни не обмежувалася. На наступних Іграх Олімпіади в Стокгольмі (1912 р.) змагання з вільної боротьби не були включені в програму [23].

З 1912 року вільна боротьба розвивалася під егідою Міжнародної аматорської федерації боротьби (FILA), що дало змогу у 1928 році в Парижі провести перший Чемпіонат Європи з вільної боротьби, на якому вже було прийнято положення, що в кожній ваговій категорії, країну може представляти лише один учасник. На рисунку 1.1. відображена емблема FILA.



Рис.1.1. Офіційна емблема Міжнародної аматорської федерації боротьби (FILA) [5].

Варто зазначити, що вільна боротьба як олімпійський вид спорту починаючи з 1920 року – VII Ігри Олімпіади в Стокгольмі, жодного разу не була виключені з програми олімпійських ігор.

Історія олімпійської вільної боротьби багата видатними спортсменами світу, які творили власними перемогами і рекордами історичні сторінки розвитку даного виду спорту. Так, в праці Платонова В.Н. [23] зазначається, що в історії вільної боротьби є наймолодший і самий старший за віком олімпійські чемпіони – це Сабан Трстен з Югославії, який у 1984 році на Іграх XXII олімпіади в Лос-Анжелі сі переміг у віці 19 років; а борець Арсен Мекокішвілі зі збірної СРСР у 1952 році на Іграх XV Олімпіади в Хельсінкі виборов золоту нагороду у віці 40 років [23].

На олімпійських іграх виборювали нагороди і українські спортсмени. Так, автори М.Г. Ставрінов, М.П. Махінько, О.В. Лукіна, О.С. Кусовська [16] детально відобразили у науковій праці олімпійські здобутки українських борців-чоловіків вільного стилю на Олімпійських іграх (1992-2016 рр), які ми відобразили в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Здобутки українських борців вільного стилю
на Олімпійських іграх (1992-2016 рр)

Рік проведення Олімпійських ігор	Місто, країна	І.П. спортсмена та його здобуток
1996 року	м. Атланта, США	Ельбрус Тедеєв (до 62 кг); Заза Зозіров (до 68 кг) здобули бронзові нагороди;
2000 року	м. Сідней, Австралія	Євген Буслович (до 58 кг) срібна нагорода
2004 року	в м. Афіни, Греція	Ельбрус Тедеєв (до 66 кг) золота нагорода
2008 року	м. Пекін, Китай	Василій Федоришин (до 60 кг) і Андрій Стаднік (до 66 кг) здобули срібні нагороди; Тарас Данько (до 84 кг) здобув бронзову нагороду;
2012 року	в м. Лондон, Великобританія	Валерій Андрійцев (до 96 кг) – здобув срібну нагороду.
2016 року	м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія	Валерій Андрійцев здобув V місце.

Історія розвитку вільної боротьби, як олімпійського виду спорту безупинно розвивається. Наші спортсмени успішно приймають участь у Чемпіонатах Світу, Чемпіонатах Європи і є серед лідерів конкурентоспроможних команд світу.

Ми також в рамках дослідження проаналізуємо виступи Збірної команди України з вільної боротьби як жіночої так і чоловічої на Олімпійських іграх з 1996 року по Олімпійські ігри 2020 року. Нами на основі інформаційного матеріалу була додана в таблицю 1.2. інформація відносно Олімпійських ігор в Токіо 2020.

В таблиці 1.2. представлена інформація відносно олімпійських нагород, які були здобуті українськими борцями і борчинями вільного стилю. Загальне командне місце ми не включили в дану таблицю, оскільки воно

визначається на основі здобутків як борців вільного стилю, так і борців греко-римського стилю.

Таблиця 1.2.

Медальний залік Збірної команди України з вільної боротьби на
Олімпійських іграх [34, 35]

Олімпіада	Медальний залік		
	Золото	Срібло	Бронза
Атланта-1996	-	-	2 Єльбрус Тедєєв (до 66 кг) Заза Зазіров (до 68 кг)
Сідней- 2000	-	1 Євген Буслович (до 58 кг)	-
Афіни- 2004	2 Єльбрус Тедєєв (до 66 кг) Ірина Мерлені (до 48 кг)	-	-
Пекін - 2008	-	2 Василій Федоришин (до 60 кг) Андрій Стаднік (до 66 кг)	2 Тарас Данько (до 84 кг.) Ірина Марлені (до 48 кг)
Лондон- 2012	-	1 Андрейців Валерій (96 кг)	-
Ріо-де-Жанейро 2016	-	-	-
Токіо - 2020	-	-	2 Ірина Коляденко (до 62 кг.) і Алла Черкасова (до 68 кг.) бронзові нагороди

Так, можна констатувати, що найуспішнішим виступом представників вільної боротьби були Олімпійські ігри 2008 року в Пекіні – 4 медалі: 2 срібні і 2 бронзові. Провальними для борців вільного стилю стали Олімпійські ігри 200 року в Сідней і 2016 року в Ріо-де-Жанейро – жодної олімпійської нагороди не вибороли представники вільної боротьби. В Олімпійських змаганнях а Атланті 1996 року, в Афінах 2004 року, в Лондоні 2012 року і в Токіо 2020 року олімпійські нагороди представниками вільної

боротьби були додані до загальної медальної скарбнички Олімпійської збірної України. Варто зазначити що, неодноразовими призерами олімпійських ігор стали Єльбрус Тедеев – вагова категорія до 66 кг., Ірина Мерлені – вагова категорія до 48 кг.

Аналізуючи результати виступів українських висококваліфікованих борців вільного стилю на Літніх олімпійських іграх відносно хронології, бачимо, починаючи з Олімпійських ігор 2012 року в Парижі, низьку тенденцію виборювання олімпійських нагород спортсменами. Дані показники є для фахівців сфери боротьби вільної важливим критерієм удосконалення навчально-тренувального процесу спортсменів та його оптимізації.

1.2. Різновиди техніко-тактичних дій в теорії вільної боротьби

Техніко-тактична підготовка борців в теорії боротьби вільної розглядається, як фактор компенсації недоліків в підготовці борців. Технічні борці, як відомо, витрачають менше енергії під час сутички, оскільки включають в роботу тільки ті м'язи, які залучені безпосередньо до виконання певної функції. Технічний борець може вдало атакувати суперника, який є більш фізично підготовлений. Важливим в технічній підготовці борця є формування в нього варіативного навику, що дозволяє в сутичці спортсмену використовувати вміло технічні елементи відносно її перебігу [31].

Техніка боротьби - це сукупність за правилами дозволених прийомів захисту, нападу і контрнападу. Техніка боротьби назавжди незмінна, вона підлягає корекції на різних етапах спортивної підготовки спортсменів. Спортсмени і тренери творчо підходять до засвоєння техніко-тактичного матеріалу щодо ведення сутички, постійно шукають нові, більш ефективні і вдосконалені технічні дії [10].

За Калмиковим С. В. [8] «техніко-тактичною дією є прийом або декілька прийомів, що використовуються для вирішення певного тактичного завдання». За Шахмурадовим Ю. А. [38, 39], дія борця – «це стійка сукупність операцій, що приводять до досягнення однієї з цілей - забезпечити передумову перемоги; досягти переваги над суперником в балах; не дати йому переваги; змінити хід боротьби» [38].

Автор Гожин В.В. [6] зафіксував ознаки, які складають основу поняття «тактика» у вільній боротьбі (див. Таблицю 1.3.).

Таблиця 1.3.

Ознаки, що використовуються для визначення
змісту поняття «тактика» [6]

№	Ознака
1.	Мистецтво застосовувати технічні дії в певних умовах сутички
2.	Вміння та здатність вести боротьбу
3.	Спосіб здійснення діяльності борців
4.	Вміле використання технічних, фізичних і вольових здібностей
5.	Вірне керування сутичкою
6.	Здібність борця приймати вірне рішення.
7.	Вміння використовувати індивідуальну манеру ведення сутички

Як зазначається в методичному посібнику Абдулаєва А.К. [1] у вільній боротьбі серед основних технічних дій розрізняють: стійки (високі, середні, низькі), дистанцію (середня, дальня, ближня), захвати що необхідні при здійсненні технічних дій (з'єднання рук захватом зап'ястя; з'єднання рук в гачок; з'єднання рук в долоню.

Також розрізняють класифікацію технічних дій у вільній боротьбі відносно технічних дій в стійці (переводи до партеру; зштовхування вперед;

кидки вперед, через спину, вбік) і технічних дій в партері (перевороти вперед, вбік, назад; кидки вперед, назад).

Важливе місце в підготовці висококваліфікованих борців вільного стилю займає і тактична підготовка. Професор Аліханов І.І. ще у 1985 році класифікував основні тактичні дії борців вільного стилю, які ми відобразили на рисунку 1.2. [29].

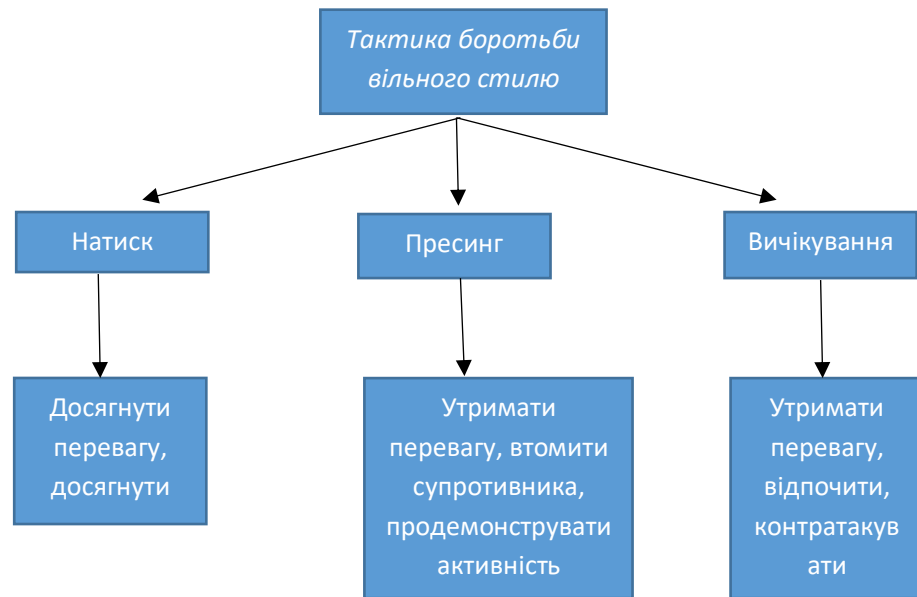


Рис. 1.2. Класифікація тактичних дій борців вільного стилю [29].

Так, в тактиці вільної боротьби чітко виділені три зазначені напрямки: натиск, пресинг і вичікування використовуються окремо. Зазвичай борці намагаються комбінувати ці тактичні дії таким чином, щоб виникла зручна ситуація для застосування результативних технічних дій-прийомів. Також, в тактиці вільної боротьби досвідчені тренери і спортсмени виділяють три розділи: тактику ведення сутички, тактику змагальної діяльності і тактику реалізації технічних дій.

В програмі з вільної боротьби відносно передбачених технічних дій розрізняють [10]:

1) технічні дії боротьби в партері: перевороти скручуванням, перевороти забіганням, перевороти переходом; переворот перекатом; переворот накатом, кидок накатом.

2) техніка боротьби в стійці: переведення в партер, кидки підворотом через спину; переведення у партер обертанням «вертушка»; кидки відворотом через спину; кидок поворотом «млин»; переведення нирком; кидки нахилом; звалювання збиванням; переведення ривком.

Для оволодіння зазначеними основними технічними діями необхідний тривалий час навчання, відпрацювання та удосконалення. У зв'язку з значним арсеналом технічних дій, в кожного спортсмена-борця з'являються коронні прийоми, що обумовлюється індивідуальними особливостями борців. Тренери зазвичай більшу вагу на тренувальних заняттях відводять технічним діям, що під час змагальної сутички дають «чисту» перемогу. Кожен борець вільного стилю майстерно повинен володіти мінімум 10 технічними прийомами для ведення сутички.

1.3. Модельні доктрини тактики ведення змагальних сутичок у боротьбі вільній

В нашому дослідженні 2020 року [2] аналізувалися сім варіантів змагальної діяльності або сім техніко-тактичних стилів ведення поєдинку, які виникли на основі досвіду провідних фахівців вільної боротьби і вивчення змагальної діяльності борців світу. Серед таких стилів розрізняють: 1. Високонадійний; 2. Ігровик; 3. Темповик в захваті; 4. Темповик на дистанції; 5. Силовик; 6. Зав'язочник; 7. Рівнорозвинутий. Кожному стилю притаманна характеристика, яку детально відобразив дослідник Латишева С.В. (2011). Кожен зі стилів обумовлений як індивідуальними особливостями борця, так і факторами впливу на перебіг сутички як в тренувальному, так і в змагальному процесах [2].

В даному дослідженні нами зазначаються модельні доктрини тактики ведення змагальної боротьби, як ще одна з важливих складових при навчанні і прояві тактичного рівня підготовленості борців вільного стилю. Доктриною називають сукупність певних тактичних компонентів, за допомогою яких пропонується вирішення певних поставлених завдань.

Автори Гожин В.В. і Малков О.Б. [6] встановили перелік тактичних дій борців, які складають модельну доктрину техніко-тактичної підготовленості борців високого класу.

Так, серед техніко-тактичних доктрин вони виділяють: 1. Силове пригнічення; 2. Темпове пригнічення; 3. Створення перешкод; 4. Дія супротивника на випередження; 5. Використання вичікування і створення сприятливого моменту для проведення прийому; 6. Обигрування супротивника; 7. Подолання протидії суперника; 8. Ситуація для альтернативного вибору дії; 9. Управління руховими реакціями супротивника; 10. Управління взаємо координацією дій.

Розкриємо основні аспекти кожної з перелічених модельних варіантів тактичних дій борців, якими вони можуть варіювати під час ведення сутички.

1. Тактика силового пригнічення дій супротивника [6]. В даній моделі тактики коли силове протистояння спрямовано одночасно на усунення супротиву і одночасно намаганні проведення результативної атаки, рекомендується:

- пригнічувати ініціативу супротивника;
- вимотувати супротивника, і досягає моменту власної переваги, проводити результативну технічну дію;

2. Темпове пригнічення суперника [6]. Характеризується прагненням до досягнення переваги над суперником за рахунок нав'язування йому не сприятливого темпу ведення боротьби, а також здатністю вести сутичку в будь-якому темпі. Дана модель тактики здійснюється:

- натиском, вимотуванням та стомленням суперника;
- проведенням атак на фоні втоми;
- вимотування суперника з використанням дій захисту на випередження;
- акцентування уваги на можливі контратаки від суперника;

- корегування в перервах власних тактичних дій (евристична тактика);

3. Створення перешкод супротивнику в досягненні результату.

Здійснюється на основі:

- примушення супротивника помилятися;
- невдалі дії атак і захисту;
- проводити власні технічні дії після невдалих дій суперника при поверненні його в стійку.

4. Дія супротивника на випередження [31] при проведенні сутички.

Здійснюється за рахунок більш швидкого реагування. Включає:

- здійснення випередження в підготовці до атаці;
- застосуванням дій на «короткій» дистанції;
- перевага в швидкості здійснення технічних дій;

5. Використання вичікування і створення сприятливого моменту

для проведення прийому виконується за рахунок [6]:

- збільшення кількості вихідних положень для проведення атакуючих дій;
- збільшення варіантів підготовки для початку технічних дій;
- використання різнопланових прийомів маневрування для здійснення сприятливих ситуацій;
- вибір оптимального часу виконання результативних дій залежно від перебігу сутички;
- передбачення вибору ефективного вирішення застосування технічних дій в сутичці;
- прогнозування варіативності дій суперника;

6. Обигрування супротивника [6] з використання дій у відповідь на

хибні дії. Воно вимагає:

- прояв термінової реакції у відповідь на дії супротивника;
- чітко встановити тип ведення сутички суперника й будувати подальшу боротьбу із прогнозування його типу ведення сутички;

- врахування можливості затягування суперником часу сутички для несподіваної реалізації ним «коронної» дії.

7. Подолання протидії суперника здійснюється коли його протидія атакам в певному спрямуванні стає ефективнішою. В цьому випадку зміна напрямку і характер зусиль дозволяють зробити протидію неефективною і результативно завершити ведення прийомів боротьби за допомогою:

- створення передбаченого захисту чи зустрічної атаки та її подолання;
- виконання дій в повну силу, а при протидії – продовження дії при зміні напрямку його проведення і зусиль.

8. Створення ситуацій для альтернативного вибору дії [6]. Необхідно для ефективного захисту проти однієї дії. Виконується за рахунок:

- універсальних захватів;
- виконання дій з альтернативою на здійснення протидії;
- виконання дій при наявності альтернативного продовження сутички.

9. Управління руховими реагуваннями супротивника, що виникає в рамках психофізіологічних реагувань. Воно повинно враховувати:

- імпульси початку дій, що проводяться залежно від реакції суперника;
- можливості нейтралізації дій противника;
- введення суперника у стан розгубленості;
- провокування суперника на «хибні атаки» і вміння переводити на власну користь.

10. Управління взаємо координацією дій проявляється при прагненні суперника спів ставляти власні дії з реаліями перебігу сутички. Воно передбачає [6]:

- використання звикання суперника до одних одноманітних дій для проведення інших технічних прийомів;
- несподівана зміна ритму і темпу виконання техніко-тактичних дій супротивником;

- використання звикання противника до потужності долучених зусиль і змінам напрямку ведення сутички.

Так, нами проаналізовані основні техніко-тактичні дії і модельні тактичні основи варіантів ведення сутичок у спортивній боротьбі. Варто зазначити, що даний аспект підготовки борців вільного стилю охоплює дуже багатолітній і тривали процес в підготовці атлетів. Арсенал техніко-тактичних дій кожного спортсмена у вільній боротьбі здобувається на основі змагального досвіду, на основі поразок і перемог.

Зазначені модельні складові тактичного ведення сутичок є арсеналом для формування техніко-тактичної підготовленості спортсменів-борців. В процесі багатолітньої підготовки на основі індивідуальних особливостей борців, змагального досвіду проявляються певні модельні доктрини, що згодом стають візитівкою кожного борця високого класу на Всеукраїнській та Міжнародній змагальній арені.

Висновок до Розділу 1

Вивчення матеріалів літературних джерел для розкриття теоретичних аспектів обраного напрямку дослідження дозволило нам розкрити основи розвитку вільної боротьби, як олімпійського виду спорту, проаналізувати різновиди техніко-тактичних дій в теорії вільної боротьби, зазначити модельні доктрини тактики ведення сутичок в боротьбі вільній. Дані теоретичні складові дозволили встановити тенденцію нестабільного і низького показнику результативності українських борців вільного стилю на олімпійських іграх, основи техніко-тактичних дій в теорії боротьби дозволило нам порівняти і переорієнтувати дані теоретичні положення для практичного аналізу реалізації техніко-тактичних дій висококваліфікованими борцями на Олімпійських іграх в Токіо 2020.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методи дослідження

Для розв'язання поставлених завдань і мети дослідження ми використовували такі **методи дослідження**:

1. Аналіз і узагальнення матеріалів літературних та інтернет джерел.
2. Аналіз офіційної документації.
3. Спостереження.
4. Емпіричне дослідження.
5. Методи математичної статистики.

Так, метод *аналіз і узагальнення матеріалів літературних та інтернет джерел* нами використовувався для вивчення теоретичних основ обраної тематики. В рамках теми нами вивчалися історичні аспекти, факти становлення боротьби вільної, як самостійного виду спортивної діяльності. Аналізувалися модельні складові техніко-тактичних дій у вільній боротьбі, вивчалися основи підготовки висококваліфікованих борців до головних змагань в сезоні.

Аналіз офіційної документації, як метод дослідження нами використовувався з метою детального вивчення плановості процесу підготовки Збірної команди України з вільної боротьби на основі офіційної документації, які висвітлені на сторінках Міжнародної та Всеукраїнської федерацій з боротьби.

Спостереження, як метод дослідження, ми використовували опосередкованого характеру, спостерігаючи за сутичками борців з відео нарисів Ігор XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо (Японія), а також відбіркових ліцензійних турнірів. За допомогою даного методу ми фіксували реалізовані в змагальній олімпійській сутичці техніко-тактичні дії, що дозволило нам виявити домінантні прийоми висококваліфікованих борців і борчинь України і світу. Нами за допомогою модельних умовних позначень техніко-тактичних дій (с.3. Перелік умовних позначень) борців

складалися схеми сутичок, які ми віднесли в Додатки роботи, як первинну документацію нашої кваліфікаційної роботи. За допомогою даних схем ми проводили аналіз перебігу сутичок, що дало нам можливість дослідити особливості застосування борцями високого класу технічних і тактичних дій, визначити стратегію ведення борцями змагальних сутичок. Дане дослідження дозволило нам покращити власну спортивно-фахову обізнаність та вивчити варіативність техніко-тактичних дій борців світового рівня.

Емпіричне дослідження. Даний тип дослідження нами був використаний в роботі, оскільки саме спостереження і аналіз лягли в основу отримання результатів відносно поставленої мети і завдань дослідження. Аналізу в нашій роботі були підпорядковані 9 сутичок борців високого класу, що дозволило отримати інформаційний матеріал для вивчення техніко-тактичної підготовленості спортсменів. В комплекс аналітичних аспектів були включені:

- місця, які посіли спортсмени на ліцензійних змаганнях та Олімпійських іграх в Токіо 2020;
- тип проведених техніко-тактичних дій у сутичці;
- кількість зароблених балів відносно реалізованої техніко-тактичної дії в сутичці;
- загальна результативність сутички.

Методи математичної статистики. У зв'язку з аналітичним напрямком нашого дослідження серед методів математичної статистики ми використовували обчислення загально сумарного і відсоткового значення.

2.2. Організація дослідження

Дослідження передбачало організацію в **три етапи**:

На *першому етапі дослідження (вересень – грудень 2020 р.)* – була обрана тема дослідження. Сформований план, визначені мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Відбувалися консультації з керівником та

провідними тренерами з боротьби вільної відносно актуальних складових обраного напрямку дослідження.

На другому етапі дослідження (січень 2021 р. – серпень 2021 р.) – були проаналізовані офіційні документи федерацій Міжнародного і Національного рівнів відносно процесу комплектування олімпійської Збірної команди України, процесу здобуття спортсменами олімпійських ліцензій. Проведене спостереження відео нарисів олімпійських сутичок борців і зафіксовані проведені ними техніко-тактичні дії результативного і нерезультативного характеру. Проведена математична обробка отриманих даних. Здійснене оформлення теоретико-практичних розділів кваліфікаційної роботи.

На третьому етапі дослідження (вересень 2021 р. – жовтень 2021 р.) оформлена робота і список використаних джерел згідно вимог. Підготовлена і подана до друку наукова стаття у електронний альманах ХДУ «Магістерські студії». також Робота підготовлена в електронному форматі для перевірки на Uncheck. Оформлена супутня документація та формат презентаційного захисту.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ БОРЦІВ ВИСОКОГО КЛАСУ В ЗМАГАЛЬНИХ СУТИЧКАХ НА ІГРАХ XXXII ОЛІМПІАДИ 2020 РОКУ

3.1. Загальні тенденції підготовки Збірної команди України з вільної боротьби до літніх ігор Олімпіад в Токіо 2020

Для спортсменів-борців процес підготовки до Олімпійських ігор, зазвичай, охоплює період 4 роки – олімпійський макроцикл. Підготовка Збірної команди України з боротьби вільної через Всесвітню пандемію Covid-19 охопив 5 років, через що були порушені складові циклічності процесу тривалої підготовки спортсменів.

Для підготовки збірної команди України до Олімпійських змагань, важливим і першочерговим є комплектування команди. Цей процес відбувається на основі результативності виступів спортсменів на Чемпіонатах України, після чого збірна команда проходить олімпійський цикл підготовки.

Ми ознайомилися з офіційними документами - планами підготовки Збірної команди України до Олімпійських ігор 2020 [36, 37]. Варто зазначити, що дані плани олімпійського макроциклу були затверджені: директором департаменту олімпійського спорту (Р.Я. Вірастюк), Президентом асоціації спортивної боротьби України (Е.С. Тедеев), Радником президента НОК України (М.П. Костенко).

Серед завдань планів підготовчого макроциклу були передбачені наступні:

1. Забезпечити участь спортсменів в запланованих змаганнях макроциклу Всеукраїнського та Міжнародного рівнів на 100 % для здобуття змагального досвіду.

2. Здобути максимальну кількість ліцензій.

3. Вдосконалювати складові спортивної підготовленості борців.

4. Здобути мінімум 1 олімпійську нагороду на Олімпійських іграх в Токіо.

Відносно планів як для чоловіків, так і для жінок кожен річний макроцикл складався з двох мікроциклів (тривалість 6 місяців кожен), в яких періодизація тренувального процесу борців пов'язана з календарем змагальної діяльності. Важливим в цьому, був дотриманий критерій багатолітньої спортивної підготовки: підвищена спортивна підготовленість повинна припадати на змагальний період макроциклу, а пікова спортивна форма і рівень спортивної підготовленості – на час проведення відповідальних ліцензійних змагань загалом і Олімпійських ігор безпосередньо. В таблиці 3.1. нами відображений план-графік за яким відбувалася підготовка Збірної команди України до Ігор Олімпіади.

Таблиця 3.1.

План Олімпійського тренувального макроциклу Збірної команди України з боротьби вільної [36, 37]

Показники тренувально-змагальної діяльності	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
	I етап План.	II етап План.	III етап План.	IV етап План.
Кількість тренувальних днів	301	302	301	206
Кількість тренувальних занять	718	721	720	450
Кількість тренувальних годин	1197	1201	1224	980
Кількість змагальних днів	11	12	13	8

Так, як зазначено в таблиці 3.1. олімпійський цикл підготовки у борців вищої спортивної кваліфікації складався з 4 річних циклів, які передбачали певні специфічні особливості. Так, I етап макроциклу – річний етап

2016/2017 рр. спрямований на відбір конкурентоспроможних спортсменів за результатами відбіркових, модельних змагань. Головними змаганнями на даному етапі заплановані Чемпіонат Світу, Чемпіонат Європи, Київський міжнародний турнір.

На II етапі підготовки – річний етап 2017/2018 рр. був запланований гірськолижний навчально-тренувальний збір, удосконалення техніко-тактичної і функціональної підготовленості борців. Головними змаганнями даного сезону також були Всеукраїнські і Міжнародні змагання.

На III етап підготовки – річний етап 2018/2019 рр. передбачені модельні змагання і головні домінуючим з яких був ліцензійний Чемпіонат світу. Даний етап характеризується найбільшим обсягом тренувальних і змагальних навантажень.

Заключний етап підготовки олімпійського макроциклу – річний етап 2019/2020 рр. Була передбачена цілеспрямована підготовка команди до виступів на ліцензійних світових турнірах. Основу даного етапу складає спрямована підготовка соматичних, функціональних систем, складових спортивної підготовленості, оптимальність відновлювальних станів організму і звичайно передбачена профілактика травм і захворювань і оптимізація психологічного настрою та налаштування.

Важливим в олімпійському циклі підготовки як для тренерів, так і спортсменів є дотримання медичного антидопінгового кодексу, який затверджений МОК, МСФ і НСФ.

3.2. Особливості системи здобуття ліцензій Збірною командою України з боротьби вільної на Ігри XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо

Процес відбору спортсменів-борців на Олімпійські ігри затверджений Міжнародною федерацією боротьби UWW. В боротьбі вільній передбачено відбір у шість вагових категорій: 57 кг., 65 кг., 74 кг., 86 кг., 97 кг., 125 кг. Відповідно того, що в кожній ваговій категорії може бути представлений від

країни лише 1 спортсмен, максимальна кількість спортсменів, які можуть поборотися за право виступати на Олімпійських іграх – 6. Для цього спортсменам потрібно вибороти на ліцензійних змаганнях ліцензії, які не є іменними. Дозволений віковий 19 + чоловіки і жінки [17].

Згідно затвердженим критеріям ліцензійного відбору до Олімпійських ігор 2020 [9] ліцензійними були передбачені такі змагання:

1. Чемпіонат світу м. Астана (14 – 22.09.2019 рік), Республіка Казахстан [9].

2. Європейський кваліфікаційний турнір (18 – 21.03.2021 рік), м. Будапешт (Угорщина), 1-2 місце [9].

3. Світовий кваліфікаційний турнір, (Республіка Болгарія) м. Софія (06 – 09. 05. 2021 р.), 1-2 місце [9].

Таблиця 3.2.

Кваліфікаційні відбіркові змагання на олімпійські ігри в Токіо 2020 [17]

Data	Mileston
14 – 22 September 2019	2019 World Championship, Nur-Sultan (KAZ)
25 September 2019	UWW to inform NOCs/NFs of quota places obtained at the 2019 World Championship
09 October 2019	Deadline for the NOCs to confirm use of quota places obtained at the 2019 World Championship
17 January 2020	Deadline for NOCs
10 – 16 February 2020	European Championships, Rome (ITA)*
06 – 09 March 2020	Pan-American Championship, Ottawa (CAN)*
13 – 15 March 2020	Pan-American Continental Qualification Tournament, Ottawa (CAN)
18 March 2020	UWW to inform NOCs/NFs of quota places obtained at the Pan-American Continental Qualification Tournament.
01 April 2020	Deadline for NOCs to confirm use of quota places obtained at the Pan-American Continental Qualification Tournament
March 2021 (date TBD)	Oceania and African Continental Qualification Tournament, El Jadida (MAR)
March 2021 (date TBD)	European Continental Qualification Tournament, Budapest (HUN)
March 2021 (date TBD)	UWW to inform NOCs/NFs of quota places obtained at the European Continental Qualification Tournament
March 2021 (date TBD)	Asian Continental Qualification Tournament, Xi'an (CHN)
April 2021 (date TBD) UWW	to inform NOCs/NFs of quota places obtained at the Asian Continental Qualification Tournament
April 2021 (date TBD)	World Qualification Tournament, Sofia (BUL)
5 July 2021	Tokyo 2020 Sport Entries deadline
23 July – 8 August	2021 Olympic Games Tokyo 2020

Загальний комплекс кваліфікаційних змагань затверджених МОК і Міжнародною федерацією з боротьби вільної відображена у таблиці 3.1. мовою оригіналу. Варто зазначити, що для кожного з континентів світу передбачені власні ліцензійні турніри, визначені МОК, які висвітлюються в таблиці 3.2.

До 1 жовтня 2019 року Міжнародний олімпійський комітет запросив НОК України разом із Національною федерацією вільної боротьби подати заявки спортсменів, які прийматимуть участь в ліцензійних турнірах. За правилами МОК відбору спортсменів до Олімпійських ігор, якщо країна-організатор не пройшла кваліфікацію по квотах на трьох кваліфікаційних турнірах, то у країні є гарантовано одне квотне місце для спортсменів кожної статі, які отримали найвищий рейтинг, а для інших країн-учасниць дана квота не розповсюджується.

На Олімпійські ігри в Токіо 2020 від України намагалися відібратися команда чоловіків і команда жінок. Станом на 2020 рік чоловіками була здобута одна олімпійська ліцензія у ваговій категорії 125 кг., а у жінок було здобуто 2 ліцензії: у вагових категоріях 50 та 68 кг. Так, до Олімпійської збірної команди України з боротьби вільної потрапляють спортсмени, які вибороли ліцензії.

Важливим є також Всеукраїнські змагання, оскільки ліцензії, які здобувають борці на ліцензійних турнірах не є іменними Чемпіонати України можуть визначити домінуючі певних борців і відповідність їх піковій психофізичній формі. Так, дослідники Голоха В.Л. і Романенко В.В. [7] проаналізували перебіг змагальних сутичок з вільної боротьби на Чемпіонаті України 2020. Дані змагання одночасно виступали як модельні і відбіркові для борців вищої спортивної кваліфікації. В таблиці 3.3. ми відобразили зазначені авторами техніко-тактичні дії, які були реалізовані спортсменами-переможцями на змаганнях легких, середніх і важких вагових категорій.

Таблиця 3.3.

Техніко-тактичні дії висококваліфікованих борців на Чемпіонаті
України 2020 року [7]

№	Дії	Ефективність дій (%)
Переможці		
1	Атака	20,6
2	Кидок	83,3
3	Вихід за килим	52,3
4	Зауваження	57,1
5	Захват за ногу	9,1
6	Захід за спину	94
7	Контратака	11,1
8	Накат	100
9	Пасив	50
10	Перевод в партер	100
11	Переворот	100
12	Прохід в ноги	2,7
13	Туше	100

Автори, аналізуючи сутички зазначили, що учасники змагань намагалися реалізовувати і демонструвати атакуючу техніку при цьому констатували наявність спрощеної системи застосування техніко-тактичних дій.

3.3. Аналітична оцінка реалізованих техніко-тактичних дій борцями в олімпійських сутичках 2020

З 23 липня по 8 серпня 2021 року відбулися Ігри XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо. Через пандемію Covid 19 дані Олімпійські ігри були перенесені на один рік пізніше, проте, Міжнародним олімпійським комітетом було вирішено не змінювати систематичність періодизації Олімпіад і залишити запланований рік проведення незмінним. Церемонія відкриття і закриття Олімпійських ігор для дотримання протиепідемічних нормативних вимог, проводилася без глядачів на трибунах стадіону. На рисунку 3.1. відображена емблема Олімпійських ігор 2020.



Рис. 3.1. Емблема Олімпійських ігор 2020

За розкладом змагань з видів спорту змагання з боротьби вільної відбулися 5 серпня 2021 року – змагалися чоловіки 57 кг. і 86 кг.; 6 серпня 2021 року – змагалися борці 74 кг. і 125 кг.; 7 серпня – змагалися борці у вагових категоріях 65 кг. і 97 кг. До складу Збірної команди України увійшли вісім спортсменів. Склад Збірної команди України з боротьби вільної відображений в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.


Склад Збірної команди України з боротьби вільної

П.І. спортсмена	Вагова категорія
<i>Чоловіки</i>	
Михайлов Василь	74 кг.
Хоцянівський Олександр	125 кг.
<i>Жінки</i>	
Лівач Оксана	50 кг.
Кіт Тетяна	57 кг.
Коляденко Ірина	62 кг.
Черкасова Ганна	68 кг.
Белінська Алла	76 кг.

Аналізуючи результативність виступів. Зазначимо, що Олександр Хоцянівський (вагова категорія 125 кг.) на Олімпійських іграх в Токіо 2020 поступився в 1/8 фіналу представнику Ірану А. Заре із рахунком 0:7 відповідно і завершив виступ на олімпійських змаганнях. Спортсмен Василь Михайлов так само поступився в 1/8 фіналу представнику Азербайджана – Тірану Байрамову з рахунком 2:4 і так само завершив виступ на Олімпійських іграх 2020. В таблиці 3.5. ми висвітили виступ на Олімпійських іграх в Токіо 2020 жінок-борчинь Збірної України.

Таблиця 3.5.

Виступ на Олімпійських іграх в Токіо 2020 жінок-борчинь
Збірної України [35]

Спортсменка	Вагова категорія	1/8 фіналу	¼ фіналу	Втішний поєдинок	½ фіналу	Фінал	Місце
		Суперник/результат					
Лівач Оксана	до 50 кг	 Аджіят Ідріс (NGR) Перемога 10-0	 Сунь Янань (CHN) Поразка 3-7	 Юснейліс Гузман (UZB) Перемога 6 ^F -0	-	 Сара Гільдебрандт (USA) Поразка 1-12	5
Кіт Тетяна	до 57 кг.	 Сівар Бусетта (ROU) Перемога 2 ^F -0	 Гелен Мароуліс (USA) Поразка 0-8	Завершила виступ			8
Коляденко Ірина	до 62 кг.	 Амінат Адені (NGR) Перемога 2 ^F -4	 Лонг Джіа (CHN) Перемога 4 ^F -0	-	 Айсулуу Тинибекова (KGZ) Поразка 0-10	 Григор'єва Анастасія (LAT) Перемога 3-1	3
Черкасова Алла	до 68 кг.	 Агнешка Вещек (POL) Перемога 11-0	 Анна Шель (GER) Перемога 6 ^F -0	-	 Таміра Менса (USA) Поразка 4-10	 Сара Досьо (JPN) Перемога 2 ^F -0	3
Белінська Алла	до 76 кг.	 Чжоу Цянь (CHN) Поразка 3-4	Завершила виступ				12

У жіночій боротьбі результативність виступів значно краща за чоловіків. Так, жінки здобули дві бронзові нагороди: Ірина Коляденко (вагова категорія 62 кг.) і Алла Черкасова (вагова категорія до 68 кг.). В таблиці 3.3. ми представили сітку змагальних сутичок жіночої боротьби. Інші дівчата: Лівач Оксана посіла 5 місце, Кіт Тетяна – 8 місце і Белінська Алл представниця Херсонської області посіла 12 місце. Нами будуть першочергово проаналізовані бронзові сутички борчинь відносно реалізованих техніко-тактичних дій.

Техніко-тактичні дії, які реалізовані спортсменками в бронзових сутичках нами аналізувалися на основі фіксації дій при моделюванні техніко-тактичних структур. Умовні позначення, які ми використовували для схематичної демонстрації нами віднесені у Додаток А.

Так, на основі відео перегляду і детального спостереження за сутичкою за бронзову олімпійську нагороду представниці України Ірини Коляденко із представницею з Латвії Григорієвою Анастасією у ваговій категорії до 62 кг. ми зафіксували продемонстровані наступні техніко-тактичні дії: хибні атаки, атаки на підготовку, випередження, провокування, підготовчі атаки. В таблиці 3.6. ми відобразили послідовність реалізованих техніко-тактичних дій борчинями з їх результативністю.

Таблиця 3.6.

Техніко-тактичні дії борчинь бронзової
сутички на Олімпійських іграх 2020

<i>Ірина Коляденко</i>	<i>Анастасія Григор'єва</i>
Хибна атака	Хибна атака
Хибна атака	Атака на підготовку
Атака на підготовку	Дія на випередження
Зустрічна атака (2 бали)	Загроза
Провокування	Загроза
Розрушення (+ 1 бал за пасивність суперниці) Туше	Контратака (за здійснення на краю килима + 1 бал)
3 : 1	

Як бачимо, обидві спортсменки застосували рівну кількість техніко-тактичних маневрів – по 6, проте через перевагу атакуючих дій можемо зазначити тактичну активність представниці нашої Збірної команди. З рахунком 3 :1 перемога Ірини Коляденко.

Техніко-тактичні дії другої бронзової сутички Алли Черкасовою з представницею Японії – Олімпійською чемпіонкою 2016 року в Ріо-де-Жанейро Сарою Досьо у ваговій категорії до 68 кг. представлені в таблиці 3.7

Таблиця 3.7.

Техніко-тактичні дії борчинь бронзової сутички
на Олімпійських іграх 2020

<i>Алла Черкасова</i>	<i>Сара Досьо</i>
Атака на випередження	Провокування
Атака у відповідь (+ 2 бали)	Провокування
Туше	Хибна атака
2 : 0	

Так, нами зафіксовані результативні 100 % атакуючі тактичні дії на випередження і у відповідь і застосування прийому туше, що приніс абсолютну перемогу над суперницею з рахунком 2:0.

Представники чоловічої боротьби вільної на Олімпійських іграх виступили невдало, проте вони вибороли ліцензії на світових і європейських турнірах, які вважаємо за необхідним проаналізувати.

Борець вільного стилю Хоцянівський Олександр (125 кг.) з Донецької області, Заслужений Майстер спорту України на Чемпіонаті світу 2019 року здобув бронзову нагороду та ліцензію на Олімпійські ігри 2020. На рисунку 3.2. ми відобразили представлені міжнародною асоціацією вільної боротьби нагороди цих змагань.



Рис. 3.2. Нагороди Чемпіонату світу 2019
з вільної боротьби (ліцензійний турнір)

В півфінальній сутичці з представником Сирії В. Хутаба Олександр Хоцянівський виборов бронзову нагороду. В таблиці 3.8. ми відобразили реалізовані техніко-тактичні дії борцями.

Так, український борець атакуючу тактику, реалізувавши 5 атакуючих дій проти 2 атак суперника. Спортсмен вдало виходив з провокуючих дій суперника. Хоцянівський Олександр виконав три результативні атаки і з рахунком 5 : 1 здобув перемогу в сутичці.

Таблиця 3.8.

Техніко-тактичні дії борців бронзової сутички
на ліцензійному турнірі 2019

<i>Хоцянівський Олександр</i>	<i>В. Хутаба</i>
Атака 1 бал	Підготовка
Зустрічна атака	Хибна атака
Зустрічна атака захватом двох ніг 2 бали	Провокування
Хибна атака	Захист уходом
Загроза	Атака
Захист уходом	Дія на випередження 1 бал
Зустрічна атака після загрози ніг 2 бали	Загроза
	Загроза
5 : 1	

На Олімпійських іграх Олександр Хоцянівський виступив лише в одній змагальній сутичці і невдало. Так, 5 серпня 2021 року, виступаючи в 1/8 фіналу Олександр Хоцянівський поступився представнику з Ірану – Аміру Хоссейну Заре, який являється Чемпіоном світу U-23, срібний призер Юнацьких олімпійських ігор [21]. Проте, ми проаналізуємо яку тактику проявив спортсмен. В таблиці 3.9. ми зазначили його техніко-тактичні дії на Олімпійських іграх в Токіо 2020.

Як бачимо проявлені техніко-тактичні дії українським борцем Хоцянівським Олександром на Олімпійських іграх в Токіо 2020 несуть 100 % захисний характер, з боку суперника виконано 8 атакуючих дії з них 50 % стали результативними. Загалом з 10 реалізованих техніко-тактичні дії *Амір Заре* 9 були атакуючого тактичного характеру, що надало борцеві чисту перемогу з рахунком 7:0.

Таблиця 3.9.

Техніко-тактичні дії Українського спортсмена на Олімпійських іграх в Токіо 2020

<i>Хоцянівський Олександр</i>	<i>Амір Хоссейн Заре (ІРА)</i>
Хибна атака	Атака
Хибна атака	Атака
Загроза	Атака на підготовку
Підготовка	Маневр
Підготовка	Контратака 2+2 бали
Захист уходом	Атака
Захист уходом	Атака у відповідь 2+2 бали
Хибна атака	Атака
Хибна атака	Повторна атака 2 бали
	Захист уходом
	Атака 1 бал
0 : 7	

Після виступу на Олімпійських іграх 2020 спортсмен в інтерв'ю зазначив: «На жаль, я підвів уболівальників. Не вдалося привезти в Україну медаль. Стільки підготовки пройшло, стільки досвіду за плечима, але

бачите, що Олімпійські ігри відрізняються від інших стартів... Аби націлюватися на Париж-2024, потрібно, щоб усередині був вогонь, бажання в серці. Якщо буде, то готуватимосся, якщо ні – вирішуватимемо, що робити далі». Даний коментар спортсмен озвучив для телеканалу «UA: Перший» (офіційного транслятора Олімпійських ігор-2020 в Україні) [21].

Другий представник Збірної команди України з боротьби вільної є Василь Михайло спортсмен з Одеси, випускник Херсонського вищого училища фізичної культури, який вдало виступив на світовому ліцензійному турнірі. Так, Світовий ліцензійний турнір в м. Софія, Болгарія 2021 був вдалим для українського борця. На рисунку 3.3. ми відобразили емблему даних змагань.



Рис. 3.3. Емблема Чемпіонату світу з вільної боротьби 2021
(ліцензійний турнір)

Василь Михайлов здобув олімпійську ліцензію, посівши 2 місце. Нами на основі спостереження при перегляді відео нарисів зафіксовані реалізовані ним техніко-тактичні дії починаючи з 1/8 фіналу (див. табл. 3.10. і табл. 3.11.). Так, аналізуючи 1/8 фіналу ми можемо зазначити, що кількість

здійснених спортсменом техніко-тактичних дій складає 8 проти 4, причому продемонстрована борцем абсолютна перевага над суперником з Туреччини. Атакуючі дії Михайлова Василя в даній сутичці склали 42 %, захисні дії 29 % і реалізовані технічні дії також 29 %.

В ¼ фіналу можемо констатувати також абсолютну перевагу Василя Михайлова над суперником з рахунком 10 : 0. Причому кількість застосованих техніко-тактичних дій зросла до 10 проти 5 дій суперника. В сутичці чітко простежується знову атакувальна тактика боротьби з боку українського спортсмена. Зафіксовано продемонстрованих ним 60 % атакуючих дій, 20 % дій у захисті і 20 % технічні дії. У суперника ми спостерігали тільки захисну тактику боротьби, яка не принесла йому результативності, оскільки 100 % реалізованих ним техніко-тактичних дій припали на дії в захисті.

Таблиця 3.10.

Техніко-тактичні дії борців на ліцензійному турнірі 2021

<i>Михайлов Василь</i>	<i>А. Баррац (TUR)</i>
<i>1/8 фіналу</i>	
Атака	Загроза
Маневр	Загроза
Захист уходом	Підготовча атака
1 бал за пасивність суперника	Атака
Захист уходом	
Атака на випередження	
Атака в ноги	
Накат через міст	
10 : 0	
<i>¼ фіналу</i>	
<i>Михайлов Василь</i>	<i>А. Andause</i>
Захист	Загроза
Захист	Загроза
Атака у відповідь	Підготовка
Прохід в ноги 2 бали	Підготовка
Накат 2 бали	Загроза
Атака на підготовку	
Повторна атака	
Повторна атака 2 бали	

<i>продовження Таблиці 3.7</i>	
Партер-атака 2 бали	
Контр атака 2 бали	
10:0	

Техніко-тактичні дії, які проявив спортсмен в ½ фіналу і у фінальній сутичках відображені в таблиці 3.8. Так, в 1/2 фіналу Михайлов Василь здобуває перемогу, проте суперник виявився складний. Обидва борці виконали по сім техніко-тактичних дії в сутичці, проте у українського спортсмена вже була продемонстрована тактика захисних дій і вичікувальна для реалізації вдалого результативного прийому. Тільки дві атаки спортсмен з України виконав і вони стали результативними, з рахунком 4:2 завершилася дана сутичка.

Таблиця 3.11.

Техніко-тактичні дії борців на ліцензійному турнірі 2021

<i>Михайлов Василь</i>	<i>V. Finesilver</i>
1/2 фіналу	
Підготовка	Хибна атака
Підготовка	Хибна атака
Підготовка	Захист підготовкою 1 бал (за пасивність суперника)
Зустрічна атака 2 бали	Хибна атака
Зустрічна атака 2 бали	Провокування
Захист уходом	Хибна атака
Захист уходом	1 бал (за пасивність суперника)
4 : 2	
фінал	
<i>Михайлов Василь</i>	<i>M. Kadimagamedov</i>
Захист уходом	Хибна атака
Захист уходом	Хибна атака
Підготовка	Атака в захист 2 бали прохід в ноги
Підготовка	Захист уходом
Атака захватом правої ноги 2 бали	Кидок за голову під час захисту 4 бали
2 : 6	

У фінальній сутичці Михайлов Василь програв із рахунком 2:6, реалізувавши лише одну результативну атакуючу дію. Загалом сутичка для українського борця пройшла в тактиці захисту, через потужні атакуючі дії суперника (три проти однієї).

Підводячи підсумок виступу Михайлова Василя на Чемпіонаті світу 2021, можемо зазначити, що з 4 проведених ним сутичок дві сутички спортсмен провів з атакуючою тактикою, одна сутичка була проведена в тактиці вичікування для виконання результативної атаки і одна сутичка фінальна проведена в тактиці захисту.

Проаналізуємо єдину сутичку Василя Михайлова на Олімпійських іграх в Токіо 2020. Спортсмен приймав участь в 1/8 фіналу Олімпійських змагань з суперником з Азербайджану.

Таблиця 3.12.

Техніко-тактичні дії Українського спортсмена на Олімпійських іграх в Токіо 2020

<i>Василь Михайлов</i>	<i>Туран Байранов (AZE)</i>
Хибна атака	Атака в захист
Хибна атака	Атака на підготовку
Провокування	Зустрічна атака
Атака	Атака на випередження 2 бали
Розрушення	Хибна атака
Атака 1 бал	Обоюдна атака
Атака 1 бал	Атака у відповідь 2 бали
2 : 4	

Нами зафіксовано у спортсмена Василя Михайлова в олімпійській сутичці неоднократні спроби здійснення атакуючих дій 5 атак, 2 з яких стали результативними, відносно загальних 7 реалізованих техніко-тактичних дій. Щодо супротивника українського борця Турана Байранова, то ми зафіксували 100 % реалізацію техніко-тактичних дій в атаках різних варіантів реалізації (2 атакуючі дії з яких стали результативними): атака в захисті, атака на підготовку, зустрічна атака, атака на випередження, хибна

атака, обоюдна атака, атака у відповідь. Таким чином, з рахунком 4:2 наш спортсмен поступився вже а першій сутичці і припинив участь в Олімпійських іграх 2020 в Токіо.

Здійснений нами аналіз відеоматеріалів змагальної діяльності провідних борців і борчинь вільного стилю на олімпійських іграх і ліцензійних турнірах дозволив констатувати певні закономірності, що проявилися під час змагальних сутичок: зниження кількості набраних борцями технічних балів за час сутички; перехід борців від виконання складних високо-амплітудних техніко-тактичних дій до простих атак; зменшення кількості «чистих» перемог; зменшення показників ефективності атакуючих дій; підвищення кількості реалізації захисних дій; зменшення кількості «коронних» технічних дій.

ВИСНОВКИ

1. В теоретико-методичній літературі з вільної боротьби нами встановлено, що в ній зазначені основні складові техніко-тактичних дій борців в максимально можливому обсязі. Проте, зрозуміло, що даний арсенал техніко-тактичних дій не може бути максимально реалізований одним борцем. Так, встановлено, що в ході тренувальних занять у спортсменів формують відносно теоретичних норм тактичні дії натиску, пресингу і вичікування, а також технічні дії в партері і в стійці. Розрізняють сім можливих змагальних тактичних амплуа борців за стилями та десять модельних доктрин тактики ведення сутичок. Проте, з максимально сформованих техніко-тактичних дій визначається домінанта їх реалізації саме в змагальних сутичках, що дозволяє вивчати фахівцям вільної боротьби «коронні» технічні і тактичні дії борців, відносно чого є можливість корегувати стратегію ведення сутичок для її максимальної результативності.

2. В ході дослідження на основі вивчення офіційної документації ми ознайомилися і проаналізували плани підготовки Збірної команди України з вільної боротьби як жіночої так і чоловічої. Нами виявлено, що запланований олімпійський цикл підготовки спортсменів через пандемію COVID-19 збільшився на один рік і в результаті охопив 5 років підготовки, що дещо негативно вплинуло на пікову форму провідних борців команди. Проаналізований нами план передбачав: кількість тренувальних днів в кожному річному циклі, кількість тренувальних занять, кількість тренувальних годин, кількість змагальних днів. Серед важливих завдань в плані підготовки борців до Олімпійських ігор 2020 зазначені: здобуття олімпійських ліцензій спортсменами, комплектування олімпійської Збірної команди України з вільної боротьби і не допустити травмування і захворюваності спортсменів-олімпійців, піднесення їх психологічного налаштування на основні змагання сезону.

3. В основному дослідженні кваліфікаційної роботи нами проаналізовані реалізовані техніко-тактичні дії борцями і борчинями на Іграх XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо. У зв'язку з тим, що здобутки Української команди з боротьби вільної були незначними – 2 бронзові нагороди здобуті жінками, нами в роботу був включений аналіз реалізованих техніко-тактичних дій борцями на ліцензійних турнірах. Аналіз ліцензійних турнірів показав протилежність ведення сутичок чоловіками, оскільки зафіксована зміна атакуючої і утримуючої тактики ведення сутичок на захисні в олімпійських сутичках. Причиною в цьому ми вбачаємо все ж таки порушення циклічності підготовки спортсменів і один додатковий рік олімпійського циклу міг припасти на зниження піковості спортивної форми українських фаворитів. У жіночих сутичках за бронзові нагороді виявлена потужна боротьба і перемога дівчат у сутичках за бронзу переможним прийомом на туше. Важливим в дослідженні вбачаємо вивчення змагального досвіду спортсменів, оскільки був проведений аналіз техніко-тактичних дій, що були реалізовані найсильнішими спортсменами у вільній боротьбі в Олімпійському сезоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдулаєв А.К. Техніка і тактика вільної боротьби в групах спортивного удосконалення. Мелітополь. 2016. 116 с.
2. Арушанян Е. Аналіз техніко-тактичних дій висококваліфікованих борців на головних змаганнях макроциклу. URL: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/11279/Arushanian_ffvs_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. Арушанян Е., Пітин М., Харченко-Баранецька Л. Індивідуальні тактичні дії висококваліфікованих борців у фіналі Чемпіоната Європи в Римі 2020 // *Le tendenze e modelli di sviluppo della ricerche scientifici*. Roma. Italia. Т.3. 2020. С. 104-106.
4. Андрейцев В.А. Характеристика технико-тактических действий борцов вольного стиля на современном этапе // Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт. Луцьк: Східноєвроп. Нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. Вип. 9. С. 7-15.
5. Вольная борьба. Спортивная энциклопедия Sportwiki. URL: <http://ru.sport-wiki.org/vidy-sporta/volnaya-borba/>
6. Гожин В.В., Малков О.Б. Теоретические аспекты техники и тактики спортивной борьбы. М.: Физкультура и спорт, 2005. 168 с.
7. Голоха В.Л., Романенко В.В. Аналіз виступу борців на Чемпіонаті України 2020 року з вільної боротьби // *Єдиноборства*, 2021. № 1. (19). С. 12 – 19. URL: <http://www.sportscience.org/index.php/combat/article/view/1119/1107>
8. Калмиков С. В., Сагалеев А. С., Павлов А. Е. та др. Методика структурно-смыслового анализа соревновательной деятельности борцов // *Актуальные проблемы формирования физической культуры и спорта: Межвуз. сб. наук. работ*. Улан-Удэ, 1998. С.70.
9. Кваліфікаційні критерії та система відбору спортсменів до складу Олімпійської збірної команди України для участі в Іграх XXXII Олімпіади Токіо-2020. URL:

<https://sport.gov.ua/storage/app/uploads/public/60e/452/b98/60e452b98b1bf013501631.pdf>

10. Ключко В.М., Повіткін С.В. Греко-римська і вільна боротьба. Харків: ХНАМГ. 2011. 76 с.

11. Кузнецов А.С., Крикуха Ю.Ю. Техничко-тактичеська підготовка борців греко-римського стиля на етапі спортивного удосконалення. М.: Фенита, 2019. 287 с.

12. Малков О.Б., Гожин О.Б. Теоретичеськє аспекти техніки і тактики спортивної боротьби. М.: Физкультура і спорт, 2005. 168 с.

13. Марзаганов Х.Т. Техніка вільної і греко-римської боротьби: метод. Вказівки. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2009. 39 с.

14. Мартемьянов Ю. Г., Габов М. В. Техничко-тактична майстерність борців і видовище спортивних поєдинків // Теорія і практика фізичної культури. 2005. №5. С. 29.

15. Матушак П. 100 Уроков волної боротьби: учебное пособие. М.: Инфра-М, 2020. 292 с.

16. Махінько М.П., Ставрїнов М.Г., Лукїна О.В., Кусовська О.С. Історія розвитку олімпійських видів спортивних єдиноборств (боротьби греко римської, вільної, дзюдо та тхеквондо): метод. рекомендації для самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплїни «ТМ боротьби», ТМС обраного виду спорту. Дніпро, 2019. 57 с.

17. МОК затвердив квалїфікаційні турніри URL: <https://ukrwrestling.com.ua/index.php/2020/04/28/mok-zatverdyv-kvalifikatsi-nu-systemu-zmahan-z-borot-by-do-tokio-2020/>

18. Новиков А. А. Методологія технічко-тактичеського мастерства спортсменов (на примере боротьби). М.: Изд-во БГУ, 1998. 220 с.

19. Озолин Н.Г. Настольная книга тренера. М.: АСТ, Астрель, 2002. 864 с.

20. Олзоев К.С. Стратегия и тактика спортивной борьбы. Улан- Удэ: Бурят, кн. изд-во, 1993. 111 с.

21. Олімпійські ігри – 2020. Олександр Хоцянівський поступився чемпіону світу U23 з Ірану. URL: <https://noc-dn.org.ua/olimpiyski-igri-2020-oleksandr-khotsyanivskyi-postupivsvya-chempionu-svitu-u23-z-iranu/>
22. Пістун А.І. Спортивна боротьба. Л.: Тріада плюс, 2008. 864 с.
23. Платонов В.Н., Гуськов С.И. Олимпийский спорт. Кн.2. К.: Олимпийская литература. 1997. 383 с.
24. Платонов В. Н. Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті. М.: Олімпійська література, 2004. 808 с.
25. Подліваєв Б. А. Боротьба вольна: Зразкова програма для системи додаткової освіти дітей: дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву і училищ олімпійського резерву К.: Освіта, 2003. 216 с.
26. Пятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навчальний посібник. К.: Навчальна література. 2003. 116 с.
27. Станков, А.Г. Оптимизация подготовки борцов. М.: Воениздат, 1992. 216 с.
28. Султанахмедов Г.С. Основы технической подготовки в вольной борьбе: учеб. пособ. М.: Советский спорт, 2020. 180 с.
29. Тактика вольной борьбы. URL: <http://sportlib.su/Annuals/Wrestling/1985/p30-33.htm>
30. Теорія і методика викладання вільної боротьби: навч.-метод. посіб. / А.К. Абдулаєв, Д.Є. Воронин, И.В. Ребар. Мелітополь, 2012. 356 с.
31. Техника и тактика вольной борьбы. URL: <http://dussh-5.ru/sport/borba/literatura/323-tekhnika-i-taktika-volnoj-borby>
32. Туманян Г. С. Спортивная борьба. Том 3. Методика подготовки. М.: Советский спорт, 1998. 400 с.
33. Туманян Г.С. Спортивная борьба: теория, методика, организация тренировки. М.: Советский спорт, 2020. 180 с.
34. Украина на летних Олимпийских играх URL: <https://wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0>

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%85_1996

35. Україна на Літніх Олімпійських іграх 2020. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%85_2020#%D0%92%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8C%D0%B1%D0%B0

36. Цільова комплексна програма підготовки національної збірної команди України з боротьби вільної на участь в Іграх XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо на 2017 – 2020 роки (жінки). URL: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Olimpiski_igry_tokio_2020/1/ckp-borotba-vilna-jin.pdf

37. Цільова комплексна програма підготовки національної збірної команди України з боротьби вільної на участь в Іграх XXXII Олімпіади 2020 року в Токіо на 2017 – 2020 роки (чоловіки). URL: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Olimpiski_igry_tokio_2020/1/ckp-borotba-vilna-chol.pdf

38. Шахмурадов Ю. А. Вольная борьба: научно-методические основы многолетней подготовки борцов. М.: Вища школа, 1997. 189 с.

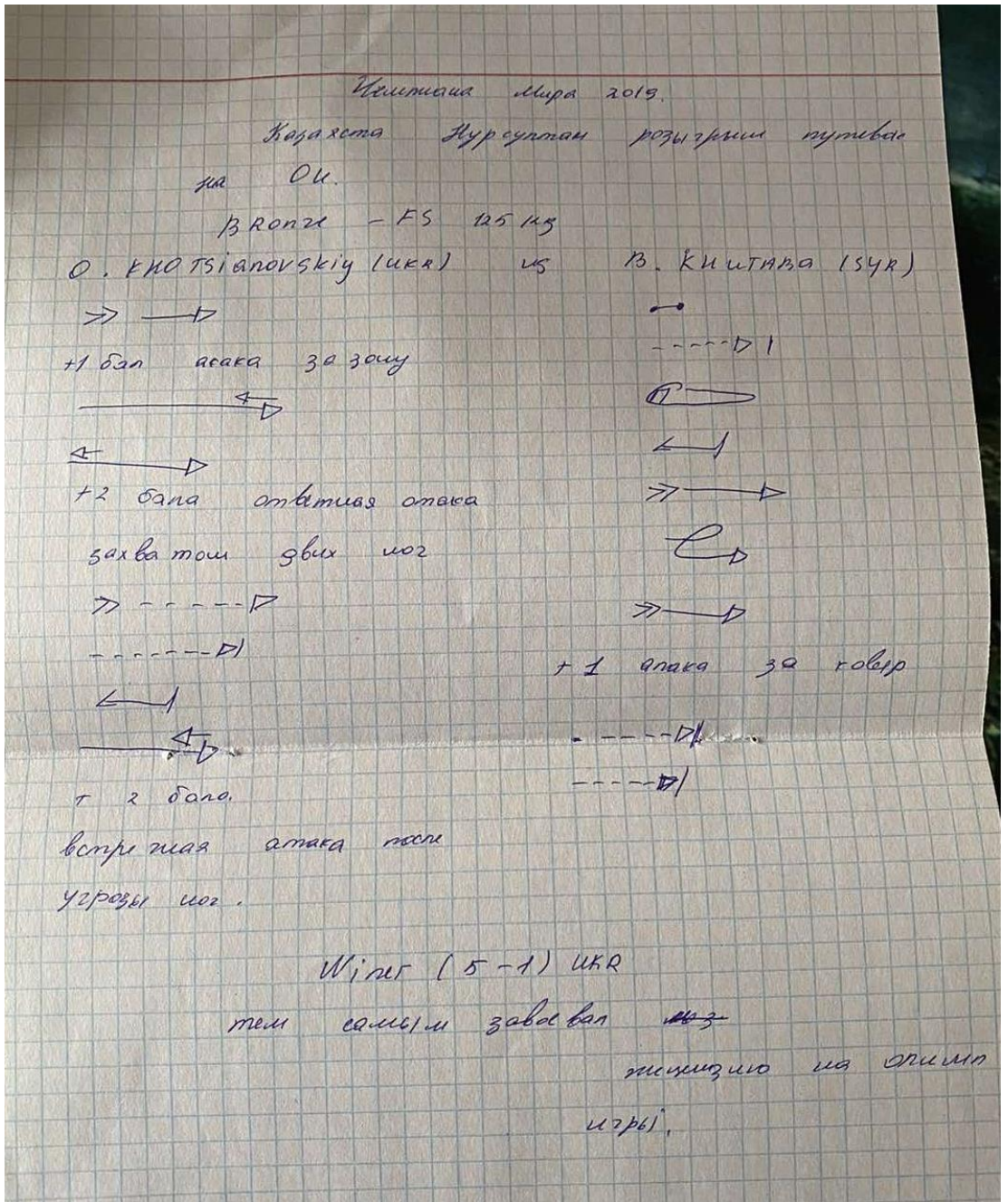
39. Шахмурадов Ю.А. Вольная борьба: научно-методические основы многолетней подготовки борцов. Махачкала: ИД «Эпоха», 2011. 368 с.

40. Юшков О.П. Спортивная борьба. М.: МГИУ, 2001. 91 с.

41. Dokmanac M. Analysys of wrestling competition at the World University Games – Kazan, 2013 / M. Dokmanac, D. Doder // International Journal of Wrestling Science. 2013; 3 (2). P. 125.

42. Petrov R. 100 years of Olympic wrestling. This history of Olympic wrestling is dedicated to the 100-th anniversary of Modern Olympic Games.- Lausanne: FILA, 1997. 160 p.

ДОДАТКИ



Мировой физкультурный турнир.
Физкультура дается за 1-2 место
Беларусь. София 2021
1/8 Finals

Vasyk MUKHAILOV (UKR) - 19 OYUOB BARRAS (TUR)

→ - - - - ▷

○ — 1m

← 1

+ 1 бал за пассивность
соотрика.

← 1

→ ▷

+ 10 баллов
атака в ноги парн 2070
был какант через мост

- - - - ▷ 1

- - - - ▷ 1

• - - - ▷

→ ▷

1/4

EST - ANDRUSE, A-O UKR MUKHAILOV V.

- - - - ▷

- - - - ▷

- - - - ▷

• — •

• — •

→ - - - ▷

— 1

— 1

→ ▷

+ 2 + 2 балла прогол
в ногу и сразу
какант.

• — •

→ ▷



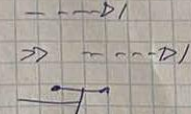
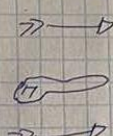
+ 2 + 2 повторил атака
с продолжением в партере

— ▷ ▷

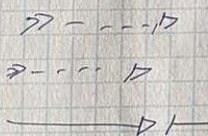
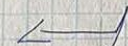

+ 2 балла

Додаток В

1/2

<p>Vozyl MUKHAIKOV (UKR) - 4</p>  <p>+ 2 бала вспрежняя атака в щели.</p>  <p>+ 2 бала атака</p>	<p>2 Louis Finesilur (150)</p>  <p>+ 1 бал за пассивность.</p>  <p>+ 1 бал за пассивность.</p>
--	--

Final 1-2.

<p>M. KARIMABOMIDOV (BLR) - 6</p>  <p>+ 2 бала атака в защите проезд в щели.</p>  <p>+ 4 бала бросок за 50 секунд и руку во время защиты</p>	<p>2-V. MIKHAILOV</p>  <p>+ 2 бала атака заветом правой ноги.</p>
--	--

Василий Михайлов занимает 2.
место среди самцов быдларов
лицезия на ОИ, 2021, в Токио.

